

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie dotyczącej sędzi Sądu Rejonowego w S. X.Y., po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej 24 lutego 2025 r., na posiedzeniu bez udziału stron, wniosku SSN Bohdana Bieńka, o wyłączenie SSN Oktawiana Nawrota oraz SSN Jacka Greli od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZB 4/25, dotyczącej wniosku o zbadanie spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności przez SSN Marię Szczepaniec, na podstawie art. 41 § 1 i 2 k.p.k., art. 42 § 1 k.p.k., art. 41a k.p.k.

postanowił:

wniosek SSN Bohdana Bieńka o wyłączenie SSN Oktawiana Nawrota oraz SSN Jacka Greli od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZB 4/25 pozostawić bez rozpoznania jako niedopuszczalny z mocy ustawy.

UZASADNIENIE

SSN Bohdan Bieniek, wyznaczony do rozpoznania sprawy o sygn. akt I ZB 4/25, pismem z 3 lutego 2025 r. wniósł o wyłączenie dwóch sędziów będących członkami składu orzekającego w tej sprawie – SSN Oktawiana Nawrota oraz SSN Jacka Greli.

W uzasadnieniu wnioskodawca wskazał, że do rozpoznania sprawy o sygn. akt I ZB 4/25 został wylosowany następujący skład: Bohdan Bieniek (Przewodniczący), Oktawian Nawrot, Waldemar Płóciennik, Dariusz Kala i Jacek Greła. W ocenie SSN Bohdana Bieńka tak ukształtowany skład nie gwarantuje

stronie prawa do bezstronnego i niezawisłego sądu. Przede wszystkim w sprawie testu nie powinni orzekać sędziowie objęci wnioskiem, skoro uzyskali status sędziego Sądu Najwyższego w identycznej procedurze, jak sędzia, którego wyłączenia domaga się obrońca. Zatem ocena zasadności zarzutu oparta jest w decydującej części na okolicznościach, które dotyczą w równym stopniu co SSN Marię Szczepaniec bezpośrednio każdego z sędziów objętych niniejszym wnioskiem. Wynika to także z konieczności poszanowania prawa jednostki do sądu w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz art. 6 ust. 1 EKPCz. Stanowi to samoistną podstawę do wyłączenia.

Wnioskodawca zwrócił uwagę na wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w których wielokrotnie stwierdzono, że zasiadanie w składzie orzekającym sędziego Sądu Najwyższego powołanego do pełnienia urzędu w omawianym trybie powoduje, iż sąd tak ukształtowany osobowo nie spełnia wymogów art. 6 ust. 1 Konwencji. Co więcej, w wyroku ETPCz w sprawie Wałęsa przeciwko Polsce z dnia 23 listopada 2023 r., wskazano wprost, że orzekanie tak powołanych osób stanowi również naruszenie prawa do sądu, o którym mowa w art. 45 § 1 Konstytucji RP i art. 47 KPP UE i stanowi problem systemowy. Wyrok ten ma charakter pilotażowy, a niezależnie od tego, jego treść nakazuje sądom krajowym stosowanie standardów wyznaczonych w art. 6 ust. 1 EKPC w swojej działalności orzeczniczej. W tej sytuacji oznacza to konieczność wyłączenia osób objętych wnioskiem od orzekania w tej sprawie.

Wnioskodawca podkreślił, że podstawowym obowiązkiem każdego sędziego jest przestrzeganie prawa, w tym wiążących Polskę zobowiązań międzynarodowych (art. 9 i 91 Konstytucji RP), a państwo - strona Konwencji (w tym sądy) mają obowiązek wykonywać wyroki Trybunału (art. 46 ust. 1 Konwencji).

W ocenie wnioskodawcy, w dominującej opinii komentatorów i dotychczasowym orzecnictwie, uznaje się wprawdzie, że wniosek o wyłączenie składa sam sędzia którego zarzuty dotyczą, ale w układzie okoliczności tej i podobnych spraw należy uznać istnienie przesądzających argumentów za przyjęciem, że „sędzia” w rozumieniu art. 42 § 1 k.p.k., to każdy członek składu orzekającego w sprawie. W ocenie SSN Bohdana Bieńka zachodzą pełne podstawy do uznania, że wykładnia prokonstytucyjna, prokonwencyjna i systemowa

wskazanego przepisu powinna mieć pierwszeństwo przed dotychczasowym rozumieniem wskazanego przepisu. Powinna prowadzić do przyjęcia, że każdy członek składu orzekającego jest „sędzią” uprawnionym w rozumieniu art. 42 § 1 k.p.k. do złożenia wniosku o wyłączenie sędziego. Wyrazem przekonania co do tej konieczności jest składany wniosek. Jego podstawy określone zostały jednak znacznie szerzej, co wynika z treści wniosku.

W ocenie wnioskodawcy wskazane przez niego okoliczności oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego co do rozumienia przesłanki orzekania we własnej sprawie, zwłaszcza orzekania w sprawie, która dotyczy sędziego bezpośrednio, dają podstawę także do potraktowania tego wniosku jako sygnalizacji wystąpienia podstaw wyłączenia z art. 40 k.p.k.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o wyłączenie SSN Oktawiana Nawrota oraz SSN Jacka Greli jest niedopuszczalny z mocy ustawy i z tego względu należało pozostawić go bez rozpoznania.

Zgodnie z treścią art. 42 § 1 k.p.k. wyłączenie następuje na żądanie sędziego, z urzędu albo na wniosek strony. Z literalnej wykładni tego przepisu wynika, że ustawodawca nie dopuszcza aby wniosek o wyłączenie sędziego mógł złożyć inny sędzia wyznaczony do składu orzekającego. Pogląd ten pozostaje zbieżny z wykładnią systemową, która wynika z porównania treści przepisu art. 42 § 1 k.p.k. z innymi regulacjami zawartymi w rozdziale drugim k.p.k. Regulacje te stanowią o sędzim, którego bezpośrednio dotyczy wyłączenie. Żadna z regulacji nie odnosi się do innego sędziego, nawet zasiadającego w tym samym składzie. Nie jest zatem zasadne spostrzeżenie wnioskodawcy, że „sędzia” w rozumieniu art. 42 § 1 k.p.k., to każdy członek składu orzekającego w sprawie.

Z tego powodu wniosek SSN Bohdana Bieńka musiał zostać oceniony jako niedopuszczalny z mocy ustawy i podlegać pozostawieniu bez rozpoznania.

Odnosząc się do treści wniosku i wskazanych w nim wątpliwości co do bezstronności sędziów, wyznaczonych do składu orzekającego, w przedmiocie rozpoznania wniosku o zbadanie spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności SSN Marii Szczepaniec (I ZB 4/25), wnioskodawca zasadność wniosku upatrywał w okoliczności powołania SSN Oktawiana Nawrota oraz SSN Jacka Greli na

stanowiska sędziów Sądu Najwyższego na wniosek KRS nieposiadającej przymiotu niezależności, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3), przy powołaniu się na bogate orzecznictwo ETPCz dotyczące tej kwestii.

W tym miejscu należy przypomnieć, że ustawa stanowi, iż *„Niedopuszczalne jest ustalanie lub ocena przez Sąd Najwyższy lub inny organ władzy zgodności z prawem powołania sędziego lub wynikającego z tego powołania uprawnienia do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości”* – art. 29 § 3 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. Natomiast art. 29 § 4 cytowanej ustawy stanowi, że: *„okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności”*.

Wnioskodawca nie przywołał innej argumentacji, pozwalającej na jej ocenę przez Sąd w kontekście przepisu art. 41 § 1 k.p.k., który stanowi, że: *„sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie”*.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 23 stycznia 2022 r., sygn. P 10/19, orzekł:

1. Art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.) w zakresie, w jakim za przesłankę mogącą wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie uznaje jakąkolwiek okoliczność odnoszącą się do procedury powoływania tego sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa do pełnienia urzędu, jest niezgodny z: a) art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

2. Art. 31 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1904) w związku z art. 49 § 1 ustawy z 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim za przesłankę wyłączenia sędziego z orzekania uznaje okoliczność, że obwieszczenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym, na podstawie

którego rozpoczyna się proces nominacyjny sędziów, stanowi akt wymagający dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów (kontrasygnaty), a konsekwencją jego braku jest wątpliwość co do bezstronności sędziego powołanego do pełnienia urzędu w procedurze nominacyjnej rozpoczętej takim obwieszczeniem, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 144 ust. 2 oraz art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

3. Art. 1 w związku z art. 82 § 1 i art. 86, art. 87, art. 88 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w zakresie, w jakim stanowi normatywną podstawę rozstrzygania przez Sąd Najwyższy o statusie osoby powołanej do sprawowania urzędu na stanowisku sędziego, w tym sędziego Sądu Najwyższego, i wynikających z tego uprawnieniach takiego sędziego oraz związanej z tym statusem skuteczności czynności sądu dokonanej z udziałem tej osoby, jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 10, art. 144 ust. 3 pkt 17 i art. 183 ust. 1 i 2 Konstytucji.

Wprawdzie wyrok Trybunału dotyczy art. 49 k.p.c., jednak pozwala stwierdzić, że przedstawiona w nim wykładnia prawa rozciąga się również na problem stosowania art. 41 § 1 k.p.k. ze względu na zbieżną podstawę oceny dopuszczalności wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy na wniosek (*iudex suspectus*).

Wskazać również należy na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2 czerwca 2020 r., sygn. akt P 13/19, w którym orzeczono, że:

Art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu podniesienia okoliczności wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, jest niezgodny z art. 179 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Oznacza to, że ustrój i postępowanie przed sądami należą do ustawodawcy – art. 176 ust. 2 Konstytucji RP. W tym zakresie decyduje zatem ustawa i polskie prawo (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z 14 lipca 2021 r., P 7/20, z 7 października 2021 r., K 3/21, z 24 listopada 2021 r., K 6/21, z 10 marca 2022 r., K 7/21, z 11 grudnia 2023 r., Kp 1/23).

W sprawie nie ma zastosowania art. 40 k.p.k., gdyż nie spełnia się żadna z określonych w nim ustawowych podstaw wyłączenia sędziego z mocy prawa.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji.

[M. T.]

[a.ł.]